

פרופ' ניסן לויתן, מבכירי הכלכלנים בישראל, מת בגיל 91

לויתן, זוכה פרס ישראל לכלכלה, היה מהאחראים לתוכנית לייצוב המשק הישראלי ב-1985 ונחשב מומחה עולמי לריסון אינפלציה. הוא יובא למנוחות מחר במעלה החמישה

עופר אדרת 14.05.2016 19:23

פרופ' ניסן לויתן, חתן פרס ישראל לכלכלה, מבכירי הכלכלנים בישראל ומומחה בעל שם עולמי בייצוב האינפלציה, מת שלשום בגיל 91. לויתן יובא למנוחות מחר (ראשון) בשעה 18:00 בבית העלמין בקיבוץ מעלה החמישה. הותיר אחריו אשה, נורית, שתי בנות וארבעה נכדים.

לויתן נולד ב-1925 בקובנה שבליטא וב-1936 עלתה משפחתו לארץ ישראל והתיישבה בתל אביב. הוא למד בבית הספר היסודי "אחד העם" ובגימנסיה "גאולה". ב-1943, עם סיום לימודיו, התגייס לפלמ"ח, שם הצטרף אחרי כשנתיים לפלוגה הימית - הפלי"ם. בשירותו בפלי"ם ליווה את אוניית המעפילים "חיים ארלוזורוב", סייע בהעמסת המעפילים על האונייה "אקסודוס" ופיקד על האונייה "קיבוץ גלויות" (פאן יורק), שהביאו לארץ אלפי עולים. "תקופה זו, של השתתפות במפעל ההעפלה היתה המשמעותית בחיי, לא פחות מהקריירה האקדמית שלי", אמר לימים.

במלחמת העצמאות השתתף לויתן במבצע להובלה אווירית של אמצעי לחימה. "טסנו כל יום לצ'כיה וחזרה והבאנו נשק מכל הסוגים והמינים, וגם מטוסי מסרשמידט מפורקים", סיפר. לאחר מכן פיקד על מחלקת ג'יפים בגדוד 9 של חטיבת הנגב, שם השתתף בקרבות הנגב וסיני בפיקודו של חיים בר לב. בשירותו בפלמ"ח חיבר את השיר "כשהלכנו לפלמ"ח" ("זה היה ביום של גשם, יום של סתיו, הכאב של הפרידה עוד לא חלף שהכלתי לפלמ"ח וקולה היה כה רך. היא נתנה לי נשיקה לבל אשכח לחזור מן הפלמ"ח).

אחרי המלחמה למד לויתן במחזור הראשון של לימודי הכלכלה באוניברסיטה העברית בירושלים והיה מתלמידי הטובים ביותר של הכלכלן דן פטנקין. "בפלמ"ח קראתי באהדה ספרים על הכלכלה המרקסיסטית. נשאר לי כמה שאלות לא פתורות בעניין, והחלטתי לנסות להבין אותן עד הסוף. מובן שהלימודים בכלכלה שינו את תפיסת עולמי", אמר.

אחרי שהשלים תואר ראשון ותואר שני בירושלים, המשיך לויתן את לימודיו באוניברסיטת אוקספורד שבבריטניה ובהמשך חזר ללימודי דוקטורט בכלכלה באוניברסיטה העברית וחקר את הרגלי הצריכה בישראל בכלים סטטיסטיים שפיתח. לימים עמד בראש המחלקה לכלכלה באוניברסיטה ורבים מתלמידיה היו לימים לבעלי משרות מפתח במשק הישראלי.

עם התגברות האינפלציה בישראל, בשנות ה-70, החל לויתן לחקור את הגורמים להיווצרותה. ב-1985 הצטרף לצוות שהכין את התוכנית לייצוב המשק, בניהולם של פרופ' מיכאל ברונו וד"ר עמנואל שרון. התכנית הצליחה להוריד בתוך פרק זמן קצר יחסית את שיעור האינפלציה השנתי מ-400% לכ-20%.

בזכות עבודתו ומחקריו הרבים בתחום הזמן לזמן לזמן לייעץ לבנק העולמי בושינגטון על ייצוב האינפלציה. "יעצתי שם בקשר להורדת האינפלציה בברזיל, בארגנטינה ובמקסיקו, והשתתפתי במשלחות של הבנק לפולין ולטורקיה. במקומות האלה ניסיתי ליישם את העקרונות שהצליחו כאן", אמר. לצד זאת, הוא היה גם חבר במשלחת הדרכה של הבנק העולמי לרוסיה.

אחרי צאתו לפנסיה ייעץ לזמן לזמן לבנק ישראל. "אנחנו בכיוון הנכון, ואני אופטימי באשר לעתיד המשק הישראלי", אמר כשקיבל פרס ישראל ב-2007. בנימוקים למתן הפרס כתבה ועדת הפרס: "פרופ' לזמן לזמן הוא מן המעולים והחשובים שבחוקרי הכלכלה בישראל. הוא חוקר פורץ דרך בכמה תחומים בולטים בכלכלה, בהם אקונומטריקה של הצריכה, השפעת מנגנוני הצמדה, מאקרו-כלכלה של המשק הפתוח, חקר האינפלציה ותוכניות ייצוב ומדיניות מוניטרית".